

Indoklás az OTKA Programok 2006. évi beszámolójához

I. SZAKMAI RÉSZ

1. Az OTKA jogállása

A tudományos kutatások és a kutatási infrastruktúra független, széleskörű támogatása, a fiatal kutatók segítése, nemzetközi színvonalú tudományos eredmények létrehozása érdekében az Országgyűlés, a 99/1990. (XII.3.) Kormányrendelet jogutódjaként, az Országos Tudományos Kutatási Alapról 1993. március 16-án az 1993. évi XXII. sz. törvényt fogadta el, amelyet az 1995. évi CXXI. törvény egyes pontjaiban módosított, majd ennek jogutódjaként az Országgyűlés 1997. december 9-én az 1997. évi CXXXI. törvényt alkotta az Országos Tudományos Kutatási Alaprogramokról (OTKA).

Az OTKA előirányzatából olyan tudományos kutatások, illetőleg azok végzéséhez és az eredmények nyilvánosságra hozatalához szükséges feltételek létrehozása támogatható nyilvános pályázati rendszerben, amelyekből új tudományos törvényszerűségek felismerése, ismeretek, módszerek, eljárások kidolgozása várható, ezeken kívül az OTKA előirányzata felhasználható az ilyen tudományos eredmények létrejöttét elősegítő infrastruktúra-fejlesztésre is.

2. Az OTKA jelentősége

A tudományos alap kutatások számára számottevő pénzforrás Magyarországon az 1986-ban létrehozott Országos Tudományos Kutatási Alap. Az 1991. óta független alapként, 1993. óta törvény alapján működő OTKA megvalósította a kutatás-támogatás korszerű, fejlett, nemzetközileg elismert pályázati rendszerét. Ennek köszönhetően a tudományos alap kutatás folytonossága nem szakadt meg. Jelentős, világszerte elismert kutatási eredmények születtek.

A fejlett demokratikus országok, hasonló kutatást támogató alapjai, elismeréssel nyilatkoznak az OTKA tevékenységéről. Nemzetközi elismertségünket bizonyítja az a tény, hogy az OTKA 1996-tól teljes jogú tagja az Európai Tudományos Alapítványnak (ESF), valamint 2002. óta tagja az európai tudománytámogató szervezetek elnökeiből álló EUROHORCs Bizottságnak. Az OTKA fokozatosan építi nemzetközi kapcsolatait, egyre szélesebb körben vesz rész közösen támogatott kutatásokban.

3. Az OTKA szervezete

Az OTKA vezető testülete az OTKA Bizottság, amely elnökből, két alelnökből és 15 tagból áll. A tagok a Magyar Tudományos Akadémia (MTA), a Felsőoktatási Konferenciák Szövetsége, a minisztériumok, az NKTH, a közgyűjtemények által javasolt szakértők és az OTKA Bizottság keretében működő három Tudományterületi Kollégium - Társadalomtudományi, Műszaki- és Természettudományi, valamint Élettudományi Kollégium - elnökei. A Kollégiumok irányítása alatt működnek az egyes tudományterületeket képviselő

zsűrik. Az OTKA működésével kapcsolatos technikai, pénzügyi, szervezési és adminisztratív feladatokat az OTKA Iroda látja el.

4. Az OTKA bevételi forrásai

Az OTKA bevételi forrásai a költségvetési törvényben címzetten megállapított támogatási előirányzat, bel- és külföldi jogi és természetes személyek befizetései, hozzájárulásai és belföldiek visszafizetései. 1991-1992-ben az OTKA a KMÜFA-ból kapta támogatását, 1993-tól a központi költségvetésből. A költségvetési támogatás rendelkezésre bocsátását - a forrásra vonatkozó szabályozásnak megfelelő - finanszírozási terv rögzíti.

5. Az OTKA működésében 2006-ban történt változások

Az OTKA Bizottság a hosszú távú Stratégiai tervének egyeztetését a kormányzati szervekkel lefolytatta. Az OTKA Bizottság a Kormány által 2005-ben elfogadott módosított Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) szerint működik.

Az OTKA Bizottság a pályázatok, a kutatási jelentések Internetes adatbázison keresztül történő beadását, hazai és külföldi szakértőkkel történő értékelését biztosító elektronikus pályázati rendszerét 2006-ban továbbfejlesztette. 2006-ban a pénzügyi jelentések beküldése és ellenőrzése már az on-line rendszeren keresztül történt.

6. Az OTKA által nyújtható támogatások

Az OTKA előirányzatából teljesíthető kiadások: a tudományos kutatási témákkal kapcsolatos folyó (személyi és dologi) ráfordítások fedezete (kutatási pályázat), nemzetközi tudományos kutatásban való részvétel, fiatal kutatói pályázat (fiatal kutatók tudományos tevékenységének elősegítése), publikációs támogatás, a tudományos kutatáshoz (kutatási pályázat, infrastrukturális fejlesztés keretében) szükséges műszerek, eszközök, adatbázisok beszerzése.

Az OTKA Bizottság által 2006-ban meghirdetett pályázatok: kutatási pályázat, fiatal kutatói pályázat, nagyösszegű és tudományos iskolák támogatására kiírt pályázat, posztdoktori kutatási és állás pályázat, könyvtári adatbázis pályázat, nemzetközi együttműködésben végzett kutatások kiegészítő támogatása, publikációs és tudományos ismeretterjesztő pályázat.

7. Az OTKA Programok által 2006-ban támogatott pályázatok

Az OTKA Bizottság az előző évekről áthúzódó többéves kutatási szerződések alapján 1504 kutatási és ifjúsági, valamint nagyösszegű és tudományos iskola pályázat kutatását támogatta 2006-ban, amelyek közül 2006-ban 377 indult.

A 2005. májusi határidővel meghirdetett pályázati felhívásra beérkezett 1321 pályázat közül az OTKA Bizottság 341 új kutatási és ifjúsági pályázat támogatásáról döntött, amelyek finanszírozása 2006-tól kezdve indult. A 2006. áprilisi határidővel a 2007-2010. időszakra meghirdetett újabb pályázati felhívásra 1118 kutatási és ifjúsági pályázat érkezett be, amelynek bírálata 2006. év végéig megtörtént, támogatásukról szóló döntés 2007-ben történik.

Az OTKA Bizottság által 2005. májusi határidővel meghirdetett nagyösszegű és tudományos iskola pályázatra 121 pályázat érkezett be, amelyek közül 36 részesülhetett támogatásban

2006-tól kezdődően. A 2006-ban meghirdetett hasonló pályázatra 96 érkezett be, amelyek támogatásáról az OTKA Bizottság 2007-ben dönt.

A PhD fokozattal rendelkező fiatal kutatók részére korábbi években odaítélt posztdoktori kutatási pályázat keretében 105 kutató folytathatta kutatását 2006-ban. A 2005. június 2-i határidővel meghirdetett posztdoktori álláspályázatra beérkezett 33 pályázó közül a Posztdoktori Bizottság 12 fő támogatását javasolta 2005. október 1-től kezdődően, három évre. Az ugyanarra a határidőre meghirdetett posztdoktori kutatási pályázatra beérkezett 84 pályázat közül az OTKA Bizottság - a rendelkezésre álló keret függvényében - 21 fő pályázat támogatásáról döntött, 2006. február 1-től kezdődően, három éven át. Az OTKA Bizottság 1994. óta minden évben támogatta az Oktatási Minisztérium által alapított Magyar Zoltán Felsőoktatási Közalapítvány keretében indított "Magyary Zoltán" posztdoktori ösztöndíj pályázatát. 2006-ban 10Mft támogatást ítélt meg a pályázók kutatási költségeihez való hozzájárulásra.

Az OTKA Bizottság 2006. november 15-i határidővel hirdette meg a könyvtári adatbázis pályázatot – az Oktatási és Kulturális Minisztériummal (OKM) közösen - a tudományos könyvtárak részére elektronikus adathordozón elérhető adatbázisok és "full text" folyóiratok beszerzésére. A beérkezett 14 pályázat közül az OKM-OTKA közös Könyvtárbizottság 12 pályázat támogatásáról döntött.

A nemzetközi együttműködés keretében a korábbi évekről áthúzódó, a holland NWO-val és a német DFG-vel közösen támogatott kutatások közül 1-1 téma folytatódott 2006-ban. Az MTA-OTKA-NSF közösen meghirdetett együttműködési pályázat keretében 2006-ban 15 pályázat kapott támogatást.

A nemzetközi együttműködésben végzett kutatások kiegészítő támogatására 2006-ban két határidővel meghirdetett pályázatra 16 érkezett be, melyek közül 15 részesülhetett - a folyamatban lévő kutatási szerződéseik kiegészítéseképpen - támogatásban a 2006-2008 időszakra.

Az OTKA a EUROHORCs tagjaként, az MTA-val közösen vett részt a kiváló, fiatal tehetséges kutatók egzisztenciájának elősegítését szolgáló, Európa 16 országa, 18 tudománytámogató intézménye által harmadik alkalommal meghirdetett European Young Investigator (EURYI Awards Programban. A 2005. november 30-i határidőre az egyes országokhoz beérkezett 457 pályázat közül 17-t az OTKA-hoz nyújtottak be. Az OTKA-MTA közös EURYI Bizottság három pályázatot küldhetett ki a nemzetközi bíráltásra. Az európai szintű bizottság döntését 2006. júliusában hozta meg, amelynek eredményeként kiválasztott 25 nyertes közé ismét bekerült egy hazai kutató, akivel a szerződéskötés 2006-ban megtörtént. A EURYI pályázat hasonló feltételekkel, negyedik alkalommal 2006. november 30-i határidővel ismételtén meghirdetésre került, amelyre 10 pályázat érkezett az OTKA-hoz.

Az OTKA Bizottság az OTKA kutatási eredmények közzétételére valamint az OTKA kutatási eredmények tudományos ismeretterjesztésére 2006-ban két határidővel meghirdetett pályázatára beérkezett 52 pályázat közül az erre kijelölt ad hoc bizottság 45 támogatásáról döntött.

II. AZ OTKA PROGRAMOK GAZDÁLKODÁSA

1. Szervezeti változások

Az OTKA az 1991-1994. időszakban a Miniszterelnöki Hivatal, 1995-ben a Művelődési és Köznevelési Minisztérium fejezetében elkülönített állami pénzalapként szerepelt. 1996. január 1-től az MTA fejezetében, a központi költségvetés fejezeti kezelésű előirányzata.

Az OTKA Alap, mint elkülönített állami pénzalap, az 1991-1995. időszakban a költségvetési támogatást közvetlenül a Pénzügyminisztériumtól kapta, havonta egyenlő összegben. 1996. január 1-től az OTKA Programok költségvetési támogatása az MTA-n, vagy a Magyar Államkincstáron keresztül kerül felhasználásra a kutatási programok által szükséges ütemezésben.

2. Gazdálkodási környezet

Az OTKA felügyeletét 1991-1994. időszakban a tudományos kutatásért felelős miniszter, 1995-ben a művelődési és köznevelési miniszter látta el. 1996. január 1-től az OTKA előirányzataival kapcsolatban a fejezet felügyeletét ellátó szerv vezetőjének jogait az MTA főtitkára gyakorolja, 1998. január 1-től pedig az MTA elnöke.

Az egyes kutatási témákra megkötött szerződések alapján az OTKA Iroda az adott évi támogatási összeget a kutatóhelyre megnyitja, amelyről a vezető kutató évente köteles elszámolni. 2003-tól kezdődően az OTKA támogatások előirányzat átadással kerülnek a központi költségvetési intézményekhez (kutatóhelyekre) szemben a korábbi gyakorlattal, amikor is minden kutatóhelyre az OTKA Iroda közvetlenül utalta a támogatást. Az OTKA kutatások számára megítélt támogatások ilyen módon történő átadása, valamint a havonta egyenletes részletben történő felhasználhatósága a kutatók lehetőségeit korlátozza. Egy alapkutatási témánál nehezen ütemezhetők a tényleges kiadások.

A Magyar Köztársaság 2006. évi költségvetéséről szóló 2005. évi CLIII. törvény 51.§ (3) bekezdésében az Országgyűlés elrendelte, hogy a fejezeti kezelésű előirányzatoknál a 2005.évvél azonos összegű előirányzat-maradvány képződését kell elérni. Az OTKA Programok által teljesítendő 2006.évi maradvány összege 618.411 E Ft, mely kötelezettség kizárólag a szerződések 2006. évi támogatása bizonyos részének 2007. elejére történő átütemezésével, valamint 2007.évre ütemezett kötelezettség-vállalással volt teljesíthető.

3. Kiadási-bevételi előirányzatok alakulása

3.1. Bevételek

Az OTKA Programok költségvetési törvényben meghatározott 2006. évi előirányzata Kutatási témapályázatokra 5.626.000 E Ft.

A források 2006.évi növeléséhez az MTA 40.000 E Ft, majd a 2019/2006. Kormányhatározat 260.000 E Ft többlettámogatást biztosított.

Ezen módosítás után az OTKA Programok 2006. évi költségvetése 5.926.000 E Ft.

Az OTKA Programok 2005. évi előirányzat-maradványa 618.411 E Ft volt.

A 2005-ről áthúzódó 578.549 E Ft tételes kötelezettség teljesítése után fennmaradó 39.862 E Ft maradványt az OTKA Bizottság az OTKA elektronikus pályáztatási, bíráltatási, jelentésbenyújtási, ellenőrzési rendszeréhez szükséges szoftverfejlesztéshez irányozta elő.

Az év végi likviditási probléma elkerülése érdekében az MTA 100.000 E Ft-ot biztosított az OTKA Programok részére. További bevételt jelentett a műszerprogram törlesztése és a lezárult pályázatok maradványainak visszafizetése, amely összesen 57.700 E Ft.

Ezen módosításokkal az OTKA Programok 2005. évi bevételi előirányzata összesen 6.702.111 E Ft.

3.2. Kiadások

Az OTKA Programok 2006. évi kiadási előirányzata a módosításokkal együtt összesen 6.702.111 E Ft volt, melynek jogcímenkénti megoszlása a következő:

Kutatási pályázat	4.278.900 E Ft
Tudományos iskola pályázat	761.031 E Ft
Nemzetközi együttműk. kutatás	83.013 E Ft
Ifjúsági pályázat	430.559 E Ft
Posztdoktori pályázat	485.228 E Ft
Publikáció, tud. ismeretterjesztés	75.960 E Ft
Könyvtárpályázat	268.524 E Ft
Magyar Államkincstár díj	517 E Ft
Elektronikus pályáztatási, bíráltatási rsz.	74.581 E Ft
Fejezeti likviditási összeg	243.798 E Ft

Az egyes kiadási jogcímek előirányzata az alábbiak szerint teljesült, összesen 6.085.560 E Ft összegben:

Kutatási pályázat	4.065.228 E Ft
Tudományos iskola pályázat	738.622 E Ft
Nemzetközi együttműk. kutatás	75.667 E Ft
Ifjúsági pályázat	382.784 E Ft
Posztdoktori pályázat	485.228 E Ft
Publikáció, tud. ismeretterjesztés	39.687 E Ft
Könyvtárpályázat	114.167 E Ft
Magyar Államkincstár díj, MNB	517 E Ft
Elektronikus pályáztatási, bíráltatási rsz.	39.862 E Ft
Fejezeti likviditási összeg	143.798 E Ft

4. Az OTKA Programok vagyoni helyzete

Az OTKA Programoknak nincs vagyona. A kutatási és műszer pályázatok keretében beszerzett műszerek, eszközök a kutatóhelyek nyilvántartásában, mérlegében szerepelnek.

5. Az előirányzat-maradvány alakulása

Az OTKA Programok 2006. évi kiadási előirányzat maradványa 618.398 E Ft.

(Két összegből tevődik össze: kiadási előirányzat maradvány 616.551 E Ft, előző évi maradvány visszautalás ismételt felhasználása 1.847 E Ft.)

Az előirányzat maradványból 483.679 E Ft tételes kötelezettségvállalással terhelt, a megkötött maradvány- tartalékolási kötelezettség miatti visszatartásából adódik, 100.000 E Ft az év végi likviditási probléma miatt az MTA által biztosított forrás.

A maradványból 34.719 E Ft-ot az OTKA Bizottság döntésének megfelelően, az OTKA elektronikus pályáztatási, bíraltatási, szakmai és pénzügyi jelentésbenyújtási, ellenőrzési rendszeréhez szükséges további szoftverfejlesztéshez kívánjuk felhasználni.

2006. december 29-én jóváírásra került egy EURYI-s pályázat támogatása 7.438 E Ft összeggel, amit 2007-ban szerződés alapján a kedvezményezett részére továbbítanunk kell. A december végén jóváírásra került további 9.156 E Ft többletbevétel kutatási szerződés maradványa.

<u>Áthúzódó kötelezettség</u>		589.270 E Ft
Kutatási pályázat	213.672 E Ft	
Tudományos iskola pályázat	22.409 E Ft	
Nemzetközi együttműk. pályázat	7.346 E Ft	
Ifjúsági pályázat	47.775 E Ft	
Könyvtár pályázat	154.357 E Ft	
Publikáció, tud. ismeretterjesztés	36.273 E Ft	
EURYI Awards pályázat	7.438 E Ft	
Fejezeti likviditási összeg	100.000 E Ft	
<u>OTKA Bizottsági döntés alapján</u>		43.875 E Ft
Elektronikus pályáztatási, bíraltatási rendszer	43.875 E Ft	
Összesen:		633.145 E Ft